

De herdenking van ons vijftig-jarig jubileum

Op Zaterdag 25 October is in Utrecht het 50-jarig bestaan van het Tijdschrift voor Tandheelkunde herdacht.

Het was een goede gedachte van het Bestuur der Vereeniging „Tijdschrift voor Tandheelkunde” om deze herdenking geheel in eigen kring te vieren. Het is een eenvoudig, maar intiem familie-feestje geworden, zoals wij dat bij een 50-jarige Pa of Ma gewenst zouden hebben. Zoals op deze kritieke leeftijd gebruikelijk is, werd niet al te veel gesproken over hetgeen ons in de toekomst nog te doen stond, maar met warme liefde onderstreept wat in de afgelopen jaren was gepresteerd en bereikt.

Omstreeks half vijf hadden reeds vele vrienden en kennissen zich verzameld in een der zalen van Esplanade. Na een korte opening door de Voorzitter van de Vereeniging „Tijdschrift voor Tandheelkunde”, coll. J. J. Backer Dirks, werd het woord gegeven aan coll. P. H. Buisman, Hoofdredacteur van het tijdschrift. Door een zéér goed uitgewerkt historisch overzicht van de prestaties van hen op wie het tijdschrift in de afgelopen 50 jaren had mogen steunen, verkreeg men een nauwkeurig inzicht in de veelzijdige belangstellingssfeer van ons orgaan. Coll. Buisman maakte van deze gelegenheid gebruik om de namen van vele collegae, die in de afgelopen jaren met hun rijke gaven, tijd en energie het tijdschrift hadden gevoed, in dankbare herinnering op te roepen.

Hierna sprak coll. J. J. Backer Dirks in een meer persoonlijk woord tot de Redactie, en, zooals vanzelfsprekend was, meer speciaal tot de collegae Buisman en Margadant, die reeds meer dan 25 jaren hun schouders onder deze vruchtbare taak hadden geplaatst. Het was een grote voldoening dat het zwaartepunt van deze huldiging gelegd kon worden op hetgeen deze beide collegae op hun stille en bescheiden wijze in die jaren voor ons tijdschrift hadden gedaan. Het was goed dat de Voorzitter der Ver. T. v. T. ons thans eens de gelegenheid gaf om een blik achter deze schermen der bescheidenheid te slaan. Vanzelfsprekend werd de oud-Hoofdredacteur, coll. Ch. F. L. Nord, warm in deze hulde betrokken. Met grote bewondering werd gememoreerd wat hij, met zijn veelzijdige belangstelling, voor de ontwikkeling der tandheelkunde in en door ons tijdschrift had betekend. Aan ieder van hen werd een fraai portret, getekend door de kunstschilder Bart Peizel, overhandigd.

Na dit praeludium werd overgegaan tot een fuga, bestaande uit de regelmatige voortgang van een lange rij vrienden en kennissen van ons orgaan die met de meest hartelijke bewoordingen hun gelukwensen aanboden aan de tegenwoordige redactie die voor deze gelegenheid keurig in de bloemen was gezet. De aanwezigheid van vele dames, machtige bloemstukken, o.a. van uitgever en drukker en de grote activiteit van hen die het vocht aandroegen, dat zelfs met de meest ongelukkige prothese verwerkt kon worden, verhoogden de gezellige sfeer.

Na de receptie trok de naaste familie zich terug om zich de geneugten van een dineetje te laten welgevalen. Ik zou mijn korte verslagje van het meer officiële gedeelte hier kunnen beëindigen, omdat wij vanaf dit moment echt „onder ons” waren. Volledigheidshalve wil ik U echter de finale in presto niet onthouden.

Warme, welgemeende vriendelijkheid kwam van alle kanten op ons af.

Coll. Duyvensz, beschikkende over het twijfelachtige voorrecht van vele per-

soonlijke herinneringen, bracht de gelukwensen van het Nederl. Tandheelk. Genootschap over. Prof. Hut sprak waarderende woorden namens de Ver. van Nederl. Tandartsen.

Nadat coll. Stork de aangekondigde neiging om zijn professorale overbuurman Hut te verorberen althans voorlopig had bedwongen, bracht hij de felicitatie over van de Nederl. Mij. t. Bev. d. Tandheelkunde.

De waarderende woorden van de heer Staal over de samenwerking met de redactie bereiken een climax in een hooggestemde sympathiebetuiging aan het adres van de Beherend redacteur met wie hij in al de jaren van hun innig contact geen enkele onaangenaamheid had gehad. Geen wonder dat van de andere zijde de heer Staal voor zijn „oprechte trouw” met een fraaie cigarettenkoker werd beloofd.

Nadat nog coll. Margadant en coll. Nord hun stiefkind in het milde zonlicht hadden getild en de eerste naar alle zijden dank bracht voor de belangstelling was voor enkelen het ogenblik van afscheid reeds aangebroken. De tafel-president, coll. J. J. Backer Dirks, gaf zijn waardigheid over aan coll. Fr. Duyvensz, die met vaardige hand zijn koor tot verhoogde prestaties wist op te voeren. Veel ernstige, en ook wel minder ernstige, woorden werden nog gesproken. Voor de jongste van het gezelschap, coll. Dekker, die volgens eigen oprechtheid al lang in bed had moeten liggen, werd het natuurlijk wat laat. Toen ook hij zijn liedje-van-verlangen nog had gezongen, begonnen de lichten te knippen. Een beleefde methode om ons aan het verstand te brengen dat we nu wel mochten gaan.

We kunnen waarlijk op een gezellige, intieme herdenking terugzien en hopen dat de klanken der geuite vriendelijkheden nog lang zullen nadreunen.

Een woord van warme dank aan coll. J. J. Backer Dirks, die dit alles weer zo voortreffelijk wist te organiseren is hier zeker op zijn plaats, evenals onze grote erkentelijkheid jegens het Bestuur van de Ver. „Tijdschrift voor Tandheelkunde” die dit mogelijk maakte.

November 1947.

R. W. BROEKMAN.

HERDENKINGSREDE BIJ HET 50-JARIG BESTAAN VAN HET TIJDSCHRIFT

door P. H. Buisman

Wanneer mij hedenmiddag de eer te beurt valt om namens de Redactie van het Tijdschrift voor Tandheelkunde U een hartelijk welkom toe te roepen, dan geschiedt zulks met een gevoel van grote voldoening. Immers, het initiatief tot de herdenking die ons hier bijeenbrengt is uitgegaan van de besturen der drie nationale organisaties, waarmede ondubbelzinnig tot uiting is gebracht, dat de leiders van het tandheelkundig verenigingsleven het Tijdschrift beschouwen als een symbool zowel van de wetenschappelijke als van de collegiale geest, die daarin gedurende de achter ons liggende halve eeuw zijn neerslag hebben achtergelaten. Zo gezien bevatten de vijftig jaargangen een belangrijk stuk geschiedenis, waarin de lotgevallen en ook de opgang van de tandheelkunde zowel cultureel als maatschappelijk en sociaal getrouwelijk is weerspiegeld.

Wanneer ik dus een ogenblik Uw aandacht mag richten op een verleden, dat in de gulden lijst is gevat, dan geschiedt dit niet met een zekere voldaanheid, omdat met de levensduur van het Tijdschrift tandheelkundig gesproken een record zou zijn gevestigd. Niets is minder waar. Vijftig jaren publiciteit in druk vormt voor een jong vak als het onze wel een indrukwekkende periode, maar andere landen zijn ons daarin niet onbelangrijk voorgegaan. Werd b.v. niet de voormalige Dental Cosmos ruim een eeuw geleden opgericht? Dat was dan in het land dat als de bakermat der moderne tandheelkunde wordt beschouwd, doch ook in Europa is men ons vóór geweest. De British Dental Journal bestaat binnenkort 70 jaar, op de voet gevolgd door de Revue Odontologique, terwijl men in Oostenrijk tien jaar later reeds aan een tandheelkundig vakblad toe was. De Zwitsers hebben hun gouden jubileum reeds 7 jaren achter de

rug, terwijl de Zweden kortelings een lijvig nummer aan het 50-jarig bestaan van hun officiële vakorgaan hebben gewijd.

Al moge dus alles betrekkelijk zijn, voor de Nederlandse tandheelkunde ligt in deze halve eeuw vrijwel de gehele ontwikkeling in verduurzaamde vorm opgetast. Wat men in al die jaren waard vond om in druk ter kennis te brengen, is aldus vastgelegd en al is voor hem, die zich in het verleden verdiept, lang niet alles lonende lectuur, de tijdgenoten heeft het ongetwijfeld iets te zeggen gehad. Van blijvende betekenis in de ontwikkelingsgang, die daarin zo duidelijk is terug te vinden, zijn de schrijvers van de opstellen en verhandelingen die daarin een meer of minder belangrijk aandeel hebben gehad. Zij zijn het geweest, die de opeenvolgende redacties in staat hebben gesteld de nummers te vullen en met het gehalte en de verscheidenheid hunner beschouwingen en derzelve stijlistische vormgeving de aantrekkelijkheid ervan bepaalden. Want dit laatste vooral is voor het bestaan van elk tijdschrift een levensvoorwaarde; zonder leesbaarheid op den duur geen lezers meer en dus ook geen abonné's, met al de materiële gevolgen van dien. Aan deze gevaren is het Tijdschrift, zij het niet altijd zonder moeite, in al die jaren ontkomen, wat in laatste instantie eveneens een hulde bevat aan hen, wier publicaties steeds een gunstige klankbodem hebben gevonden bij hun tijdgenoten, wanneer zij spraken tot hun geest of gemoed.

Het zijn dus vooral de schrijvers en niet zozeer de beheerders geweest, die het aanzijn hebben bepaald, dat uit de kolommen der talrijke jaargangen naar voren komt. Vanzelf richten zich dan onze eerste gedachten op John E. Grevers, die door capaciteiten en gezag zich van de aanvang af de belangrijkste medewerker toonde van het orgaan, dat in feite als zijn schepping kan worden beschouwd. Wanneer het Tijdschrift bij de oprichting was bedoeld als een strijdmiddel tegen de onbevoegde uitoefening dan is het aanstonds duidelijk dat met dit beperkte en weinig verheven oogmerk, het Tijdschrift geen blijvertje zou zijn geweest, zelfs niet in het licht van onze tijd, waarin de onbevoegde uitoefening weliger bloeit dan ooit te voren! Men zou desondanks in korte tijd zijn uitgepraat. Al heeft Grevers ook over dit onderwerp zijn licht laten schijnen, hij was de eerste die door de behandeling van meer opbouwende themata de enge doelstelling doorbrak en aan de drie-maandelijkse uitgave het karakter van tijdschrift verleende, dat door een gevarieerde inhoud werd gekenmerkt. Verscheidene zijn de onderwerpen waarvoor hij aandacht vraagt, maar de anatomie der tanden en de pathologie der tandweefsels hebben zijn bijzondere liefde. Vooral zijn histologische onderzoekingen van de harde structuren en de pathologische verschijnselen waren voor die tijd baanbrekend. Jammer genoeg is van zijn verdienstelijk werk op dat gebied weinig in de kolommen van het Tijdschrift terug te vinden, behalve in enkele verslagen van zijn als „demonstraties” vermelde voordrachten, voornamelijk in het Genootschap gehouden. Deze verslagen zonder enige illustraties geven een hoogst onvolledig beeld van zijn pionierswerk, dat pas verscheidene jaren later in buitenlandse periodieken door gedocumenteerde publicaties bevestigd zou worden.

Als tweede steunpilaar van het jeugdige vakorgaan moet aanstonds genoemd worden Bernard Frank, die van kort na de oprichting vooral van zijn verdienstelijke bemoeiingen op het gebied der prothese in tal van bijdragen verslag deed. Van de 34 opstellen van zijn hand tot kort voor zijn overlijden in 1918 is het merendeel gewijd aan de opstelling van het kunstgebit, waarvan tenslotte vooral het articulatievraagstuk, mede onder de invloeden van Gysi's publicaties, zijn bijzondere belangstelling genoot.

Daarnaast zijn er verschillende anderen, die pennevruchten ter beschikking stelden van de Redactie, maar als derde steunpilaar fungeerde, gezien althans in het licht van onze tijd, C. H. Witthaus. In 1897 debuteerde hij met een pleidooi voor het gebruik van links-snijdendē boren, zijn hobby. Drie jaar later verschijnen van zijn hand vijf „brieven over conserverende tandheelkunde”, welke hij in de jaargang van 1905 met nog een drietal besluit. Gebundeld met een tweetal vertaalde opstellen van Black en Buckley afzonderlijk uitgegeven, werd „het boek van Witthaus” gelijk het korthedshalve heette, een nuttige handleiding voor het toenmalige onderwijs in de conserverende tandheelkunde, waarvan door de studenten een naarstig en hoogst nuttig gebruik werd gemaakt.

De mens wikt... zo deed ook Witthaus toen hij in 1910 meende zijn medewerking aan het Tijdschrift te hebben beëindigd. Maar het einde van de eerste wereldoorlog bracht hem in ons land terug met een rijke ervaring op het gebied der oorlogs-aangezichtsverwondingen, welke hij in datzelfde jaar in het Tijdschrift te boek stelt. Hiermede had hij opnieuw zijn intrrede gedaan en ook de latere jaargangen getuigen van zijn onverflauwde belangstelling voor de tandheelkundige problemen.

Later richten zijn gedachten zich in het bijzonder op het cariës-vraagstuk en de sociaal-hygiënische en prophylactische aspecten ervan en ook thans — vijftig volle jaren na zijn eerste bijdrage — zijn de afleveringen van het Tijdschrift daar om te getuigen van zijn actuele visie op de cariës-prophylaxe, het kernvraagstuk der tandheelkunde, waaraan hij telkens weer een persoonlijke vorm weet te geven.

Van de nestor der tandheelkunde Dr. Th. Dentz heeft het Tijdschrift niet die zichtbare medewerking genoten, welke men onwillekeurig zou hebben verwacht. Voor de geschiedenis van ons vak in de kleuterjaren vormen zijn „Herinneringen” een waardevolle bron van gegevens, waaruit treffend blijkt hoe eenvoudig het begin wel is geweest.

Van de voortrekkers moge zeker niet onvermeld blijven Dr. C. van der Hoeven, die als arts zich tot de tandheelkunde aangetrokken gevoelde en ook in het tijdschrift daarvan getuigenis aflegde. In een twintigtal jaren na 1897 heeft hij met tussenpozen zijn visie op verschillende onderwerpen ten beste gegeven, waarbij in het bijzonder de opleiding, waarmee hij als examinator in voortdurend contact stond, hem zo nu en dan naar de pen deed grijpen.

Onder de „supporters” ontmoeten wij de namen van W. J. ter Kuile Lemker, N. J. J. Greeter, voorzitter der Tandmeesters Vereniging, en H. B. de Jonge Cohen, secretaris. Vooral de laatste heeft niet zózeer door het schrijven van artikelen als door zijn ijverige bemoeiingen met de dagelijkse leiding gedurende de eerste kwart eeuw het Tijdschrift lezend publiek aan zich verplicht. Voor de uitvoerige notulering der vergaderingen van het latere „Gezelschap” en de prompte uitvoering van wat in hooghartige taal als het „vuile werk” wordt betiteld, stond hij bekend. Getuigde niet Bakker van zijn vlotte briefwisseling per kerende post, zij het dan ook uitsluitend per briefkaart?

Tot degenen die, zij het met ruime tussenpozen, het Tijdschrift steun verleenden met hun lezenswaardige bijdragen, behoorde ook de latere ere-voorzitter van de Mij, A. A. H. Hamer. Zelfs na zijn otium cum dignitate onderhield hij de band met de redactie door toezending bij tijd en wijle van wat zijn geest in Zuid-Frankrijk nog met de tandheelkunde in het vaderland verbond. Postuum gewerd ons nog een pennevrucht, die de kenmerken draagt van een afscheid aan zijn oude beroep.

Ook T. A. C. Bölgger heeft vanaf 1896 gedurende 20 jaren vooral van zijn bijzondere pharmacologische interesse blijk gegeven in een 17-tal bijdragen.

Van de pioniers uit de tweede ban wordt onze aandacht het eerst getrokken door de Rotterdammer Leopold Frank, die zijn vader B. Frank gedurende 18 jaren in productiviteit evenaarde tot aan het tijdstip van de overdracht van het Tijdschrift uit de handen van het „Gezelschap”, waarvan ook hij deel uitmaakte. Zijn onderwerpen zijn van verschillende aard, ten dele geïnspireerd door het werk van zijn vader, voor een ander deel gewijd aan het vak in opkomst: de orthodontie.

Tot de vrij geregelde medewerkers behoorde verder P. J. J. Coeberg. Naast verhandelingen over in meerderheid conserverende onderwerpen trekt in 1907 ook de orthodontie zijn belangstelling. Het eerste hield trouwens ook nauw verband met zijn desbetreffende werkzaamheid bij het onderwijs, waaraan hij al spoedig na zijn vestiging verbonden was en met een korte onderbreking lange jaren verbonden zou blijven.

Wanneer ik zo verder het in latere jaren uitgebreide en zich vernieuwende „Gezelschap” de revue laat passeren dan staan de gedachten als het ware het eerste stil bij onze ere-voorzitter M. J. F. Schutte, die in de tweede decade meerdere malen zijn tribuut aan bijdragen leverde en onder meer in vier opstellen een verhandeling hield over de trigeminus-neuralgie.

I. J. E. de Vries gaf over verschillende onderwerpen zijn zienswijze ten beste, echter slechts éénmaal over de prothetiek, waarvoor hij enige jaren het lectoraat te

Utrecht bezette. Ook F. D u i j v e n s z. hoewel geen veelschrijver, heeft zo nu en dan zijn licht in het Tijdschrift laten schijnen, in de latere jaren over zijn speciale thema, de parodontologie en derzelver gestelsfactoren benevens de verrijnde onderzoeksmethoden, waarvan hij vooralsnog in ons milieu het monopolie bezit.

Ook D a C o s t a's naam paraisseert gedurende een tiental jaren meerdere malen op de index; hij vestigde o.a. het eerst de Nederlandse aandacht op de zilvernitraatmethode van Howe.

Na A. L. J. C. v a n H a s s e l t's debuut in 1899 met een bekroonde verhandeling over het levenswerk van John Tomes volgen zijn Indische jaren van stilzwijgen. Maar in 1912 neemt hij de pen weer op om zich o.a. in de gebits-hygiëne en derzelver sociale organisatievorm en verwezenlijking te verdiepen. Aangezien volgens zijn eigen verklaring op hem het fatum rust van feestredenaar — en een hoe voortreffelijke — zijn in verschillende jaargangen specimina van uiteenlopende, bij officiële en internationale gelegenheden door hem gehouden toespraken terug te vinden, zomede levendige verslagen van ver uit elkaar gelegen bijeenkomsten ergens in Europa.

Blijft als een der laatsten van de tweede garde van het Gezelschap J. M. K l i n k h a m e r, die in een uitgebreid oeuvre van over de dertig bijdragen zich in de eerste plaats met prothetische toepassingen bezig houdt, maar zich daarnaast als een vurig verdediger van de amputatie opwerpt in een tijd toen menigeen nog aarzelde om voor deze methode van pulpabehandeling in het openbaar in het krijt te treden, uit angst voor zijn collegiaal prestige. Voorts zien wij hem een geruchtmakende strijd aanbinden tegen de onbevoegde uitoefening, in en buiten de rechtszaal. Met zijn vertrek naar Indië komt aan zijn publicaties een einde.

Wanneer tenslotte in deze reeks S. J. B r u s k e genoemd wordt, dan is het hoofdzakelijk omdat in het bijzonder de oprichting der Maatschappij hem tot volle kracht doet komen. Onder de initialen m.z.p. („minister zonder portefeuille”) geeft hij uiting aan zijn inzichten omtrent de maatschappelijke bemoeiingsfeer der nog jonge organisatie. Later is het vooral het opkomende sociale probleem dat zijn gedachten bezig houdt en hem telkens tot schrijven noopt.

Wanneer ik afzonderlijk aandacht heb gewijd aan de leden van het oude Gezelschap, dan is het omdat zij collectief tegenover hun pleegkind bijzondere plichten hadden en bij het vervullen daarvan het voortbestaan van het Tijdschrift, zeker niet het minst door hun pennevruchten, hebben verzekerd.

In de latere jaren dezer veelhoofdige leiding komen met de groei van de tandheelkunde en van het corps beoefenaars velerlei figuren naar voren, buiten het Gezelschap staande, die met belangrijke verhandelingen en beschouwingen het cachet van het Tijdschrift zeer ten goede ondersteunden. Hen ook afzonderlijk te vermelden zou dit overzicht eentonig maken en buiten formaat doen uitdijen.

Ik bepaal mij dus terwille van de overzichtelijkheid tot de toenemende verscheidenheid van onderwerpen en opdoemende vraagstukken, waarvoor onder de drang der zich wijzigende omstandigheden en mogelijkheden, wetenschappelijk, technisch en sociaal naar een oplossing werd gestreefd.

Op het gebied der conserverende tandheelkunde worden de vorderingen, blijkende uit de publicaties in buitenlandse tijdschriften, op de voet gevolgd. Van de inlay-techniek, in 1906/1907 pas voor routine toepassing vatbaar, worden in 1895 reeds de eerste schuchtere pogingen door G r e e t e r en G r e v e r s behandeld. Maar de grote strijd om de pulpabehandeling, om de controverse extirpatie-amputatie laat pas in 1915 in volle intensiteit op. K l i n k h a m e r levert als eerste een op overtuiging gegrondvest betoog ten gunste van de amputatie en van zijn conserveringspasta, die hij „cartiform” doopte. S c h u t t e verdedigt in dit kader eenzelfde standpunt. S a n d e r s daarentegen, de geharnaste voorstander ener met alle zorgen uitgevoerde extirpatie, toetst onbevooroordeeld eigen verrichtingen aan het nuchtere Röntgenbeeld, maar voelt zich daarnaast uitgedaagd en doet een goed voorbereide stormaanval op de „elfde stelling” van S c h u t t e's proefschrift door deze ten behoeve van de controverse nader uitgewerkt. Zoals ook vaak bij oorlogsgeweld wordt de stelling er niet beter van; er blijken enige bressen in geschoten. Sindsdien is gelijk ook elders in de tandheelkundige wereld de strijd beslecht. Nader biologisch inzicht en de nood-

zaak der omstandigheden hebben het bestaansrecht der amputatiemethode als zodanig verzekerd.

De evolutie in de conserverende tandheelkunde wordt het best gekenmerkt door de ontwikkeling van de inlaytechniek, eerst van de directe en daarna van de indirecte methode. Al stamt de eerste pas uit 1906, niettemin behandelt N. J. J. Greeter reeds zes jaar eerder een uiteraard primitieve vorm van gouden inlays, twee jaar later gevolgd door S. J. Bruske. Na Solbrig's en Taggart's publicaties is Coebergh de eerste om hierover de lezers in te lichten, waarna geleidelijk dit thema opnieuw in behandeling komt. De indirecte methode vindt in 1929 een overtuigd voorvechter in E. J. van den Berg, zoals deze vijf jaar later de lof van de jacketkroon verkondigt.

Ten aanzien van de protheseleer, gelijk zij geleidelijk uit en naast de techniek werd ontwikkeld, noemde ik reeds de publicaties van Bernard Frank. Daarna wordt zijn taak op bredere basis voortgezet door B. R. Bakker, die op zuiver wetenschappelijk niveau de bewegingsleer ontwikkelt, terwijl L. M. Willemse de praktische toepassing van een wetenschappelijk gefundeerde methodiek tot gemeengoed tracht te maken. Ook Bakker blijft niet in gebreke om, naast de theorie, de behoeften der praktijk recht te laten wedervaren in een praktische verwerkelijking van zijn theoretische inzichten en beschouwingswijze. In aansluiting hiermede hebben ook de evolutie in de afdruk-techniek en de verschillende methodes en materialen in het Tijdschrift een daaraan evenredige behandeling gevonden, mede door Willemse, E. J. van den Berg, K. Verhoeven e.a.

De partiële prothese, voornamelijk in de vorm die door hun auteurs wel als afneembaar brugwerk is geïntroduceerd, vond eveneens de bijzondere belangstelling van van den Berg en J. A. de Decker.

In het kader van de verwantschap met de prothesetechniek werd eveneens de voorziening van aangeboren en chirurgisch ontstane kaak- en aangezichtsdefecten met een functionele en camouflerende apparatuur door J. A. W. van Loon en mw. J. Schuiringa behandeld. Voor de praktische toepassingen zowel op conserverend als prothetisch gebied is kennis van de materialen en werkstoffen van groot belang. Ten opzichte hiervan, de materia technica, is het Tijdschrift, vooral in de latere decennia behoorlijk voor de dag kunnen komen. Als hoofd van de betreffende afdeling aan het Tandheelkundig Instituut behandelde B. R. Bakker in een reeks artikelen de technologie der metaallegeringen, waarbij zich later een niet minder uitvoerig onderzoek naar de samenstelling en eigenschappen der amalgamen van De Liver aansluit, dit laatste als voorbereiding voor een proefschrift. In de laatste jaren is het Ir. Tekenbroek, die, aanknopend bij zijn technologische antecedenten, de cementen, kunsthar en verdere materialen en de mondcosmetica aan een analytische beschouwing heeft onderworpen.

Over de tandheelkundige chirurgie hebben in hoofdzaak de desbetreffende opeenvolgende docenten aan het Tandheelkundig Instituut de pen gevoerd. Van Loon en later H. de Groot hebben aan de hand van de casuïstiek verslag gedaan van hun behandeling van operatieve gevallen, ten dele ontleend aan verkeersongevallenletsels, voor een ander deel aan de rubriek der tumoren en die der uitgebreide infectieuze processen. In latere jaren zijn verslagen opgenomen van voordrachten en demonstraties van patiënten door J. W. A. Tjebbes voor de wetenschappelijke verenigingen gehouden.

In de tijd der oorlogsdreiging vóór 1940 werden in verband met een mogelijke taak voor de tandartsen bij een eventuele uitbarsting, theoretische cursussen gehouden waarvan de voordrachten over chirurgische en prothetische behandeling van kaakverwondingen in het Tijdschrift werden gepubliceerd.

Ook de toepassing der Röntgenfotografie als hulpmiddel bij de diagnostiek en als controlemiddel heeft een behoorlijke plaats ingenomen. Al vindt men reeds verhandelingen over de Röntgenstralen in de jaargangen van 1899 en 1901 resp. van G. Bosch en J. Grevers, dan zijn die nog niet van praktische waarde. In 1915 wordt voor het eerst een fraai geïllustreerde publicatie opgenomen van de chirurg J. P. Backer over Röntgenonderzoek in de tandheelkunde.

Over de orthodontie zijn een jaar na de verschijning van Angle's bekende en

baanbrekende werk over de behandeling van de malocclusies in 1909 een hele reeks opstellen gepubliceerd. Ook daarvoor ontbrak het natuurlijk niet aan belangstelling voor deze snel groeiende tak der tandheelkunde en de meeste vertegenwoordigers der oude garde hebben hierover van hun toenmalige inzichten getuigenis afgelegd.

In de twintiger jaren komt dan Van Loon met zijn op vernuftige wijze tot stand gebrachte oriëntatie van het gebit in de schedel, introduceerde het gebruik van de prosoposcoop en andere wetenschappelijke hulpmiddelen bij de systematiek en diagnostiek der gebitsafwijkingen.

Weer later treedt Nord op met zijn aanbeveling van losse behandelings-apparaten. Ook ten aanzien van andere wijzigingen in de therapeutische techniek en de groeiende inzichten inzake de biologische grondslagen der therapie worden de lezers behoorlijk op de hoogte gehouden. Nord vestigt in 1915 het eerst de aandacht op de betekenis der biologie: in latere jaren geeft Broekman hieraan de nodige uitbreiding door in zijn beschouwingen de erfelijkheidsleer en haar verschillende aspecten te betrekken.

Houdt dit alles ondanks zijn theoretische inslag min of meer verband met de behoeften der practijk, daarnaast wordt in de jaargangen van het Tijdschrift ook een niet onbelangrijke ruimte ingenomen door opstellen over zuiver wetenschappelijke onderwerpen. Met name worden door enkele daarbij bijzonder geïnteresseerde auteurs het Tijdschrift verrijkt met waardevolle bijdragen op het gebied van de anatomie, de morphologie en van de tandontwikkeling. Zo geeft J. A. W. van Loon in 1916 in een zestal bijdragen een breed opgezette wetenschappelijke verhandeling over de morphologische variaties der molaren, voorafgegaan door een beschouwing aangaande de morphogenie dezer gebitselementen. Voorts wijdt hij een afzonderlijk opstel aan recente onderzoekingen en opvattingen op het gebied der tandontwikkeling. Dit alles valt binnen een tijdsbestek van 14 jaren.

Wat Grevers in zijn tijd op het gebied der anatomie en morphologie gepubliceerd heeft vóór Van Loon dit voortzette, wordt na laatstgenoemde vervolgd door Th. de Jonge. Evenals Van Loon is hij leerling en aanhanger van Bolk; na zijn proefschrift op het terrein der morphologie in 1918 verschijnen op geregelde tijden wetenschappelijke bijdragen van zijn hand, die in de loop der jaren tot een veertigtal uitgroeien en voor het grootste deel verband houden met zijn studies op dit voor de meeste tandartsen ietwat onwennige veld van wetenschap. Gelukkig voor het Tijdschrift sterft dit zeldzame ras nog niet uit, naar in de laatste jaren is gebleken. Laten wij het in ere houden, de wetenschappelijke standing van het Tijdschrift is en wordt door hun bijdragen niet onbelangrijk gesteund.

Omtrent de sociale tandheelkunde kan men vaststellen, dat met de geleidelijke uitbreiding van de bemoeiingssfeer der Maatschappij het vraagstuk der mogelijkheden en vormen van massale hulpverlening steeds meer aan de orde kwam. De daarover gehouden beschouwingen vinden hun gekristalliseerde eindvorm in het bekende N.P.P.-rapport van 1933. Het is echter interessant te vermelden, dat 30 jaar tevoren Witthaus reeds een verhandeling wijdde aan, naar de titel vermeldt, „sociale” vraagstukken, een thema dat hem nog tweemaal in hetzelfde decennium bezig hield. Later was het vooral J. S. Bruske, die in het begin der twintiger jaren onder de invloed van de meer dan gebrekkige hulpverlening in de ziekenfondsen zijn denkbeelden omtrent middelen en wegen ter verbetering ontvouwde. In zijn hoedanigheid van secretaris der Maatschappij is ook J. A. Salomons in deze materie geïnteresseerd. In de latere jaren voelt Tekembroek zich in het bijzonder aange trokken tot de sociologische vraagstukken. Nauw verwant hiermede is de sociale gebitsverzorging der schoolgaande jeugd, die met de proefneming, publicaties en propaganda van Prof. Jessen in 1900 feitelijk een onderwerp van studie en voorbereiding wordt. In de jaargang van 1895 kan men echter reeds een beschouwing over schooltandartsen aantreffen van H. B. de Jonge Cohen; in 1905 wijdde Witthaus en L. Frank hun aandacht aan dit onderwerp. In 1917 hield Van Hasselt, aan de hand van de droevige uitkomsten van het in Den Haag gehouden onderzoek van de gebitten van kinderen en volwassenen, een pleidooi voor de organisatie der schooltandverzorging in navolging van de in Duitsland door Prof. Kantorowicz allerwegen gewekte belangstelling voor dit instituut. In de latere jaren,

als hier en daar in ons land door de propaganda van het Ivoren Kruis de schooltandverzorging reële vorm aanneemt, zijn het Witthaus en vooral J. J. Backer-Dirks, die in een reeks opstellen Van Hasselt bijvallen en de cariesprophylaxe in het Tijdschrift voor hun rekening nemen. Een en ander moet gezien worden in verband met beider belangstelling voor het caries-vraagstuk, waarover zij na 1934 tot op de jongste dag bij herhaling hun licht laten schijnen. Niet onvermeld mag hierbij blijven het in 1929 te Utrecht gehouden Mondhygiënisch Congres, onder voorzitterschap van Van Hasselt, waaraan het Tijdschrift een livijg nummer heeft gewijd.

De behandeling van kinderen vanuit de psychologische gezichtshoek is in het Tijdschrift pas een onderwerp van de latere tijd en uiteraard van de hand van een kinderarts. De behandeling van praktisch standpunt genoot reeds in 1900 de belangstelling van Mej. H. van Gelderen, later, in 1905, de behandeling van het kindergebitt die van Ter Kuile Lemker. Sindsdien is er maar sporadisch iets met betrekking tot dit ongetwijfeld belangrijke onderwerp gepubliceerd, zodat het terrein als vrijwel braakliggend mag worden beschouwd.

Dit laatste kan zeker niet gezegd worden van het onderwijs. Gegeven de gebrekkige opleiding vóór 1900 is het niet te verwonderen, dat men zich reeds in de eerste jaargangen daarmee herhaaldelijk bezighoudt. In 1917 o.a. houdt de lector B. R. Bakker een breed opgezette beschouwing over Hoger Onderwijs en Tandheelkundig Onderwijs, waarin hij het karakter bepaalt, dat dit laatste naar zijn persoonlijke inzichten dient te bezitten. Behalve de toenmalige leden der examencommissie houdt ook Nord zich meerdere malen in extenso met dit onderwerp bezig. Vooral na de instelling van een onderwijs- en examencommissie wordt de opleiding een onderwerp van voortdurende studie, hetwelk culmineert in de verschijning van het bekende rapport in 1926, dat op zichzelf weer stof geeft tot allerlei nabetrachting van degenen, die aan het tot stand komen van het rapport een belangrijk aandeel hebben gehad.

Na enige jaren van stilzwijgen is in de laatste tijd het onderwijsprobleem veel meer op de voorgrond gekomen; de verheugende resultaten daarvan liggen echter buiten het bestek van deze retrospectieve beschouwing. De namen van Sanders, Van Hasselt en Nord mogen echter niet worden verzwegen.

Een voor ons Tijdschrift belangrijke rubriek wordt ten slotte gevormd door de publicaties op het gebied van het professionele rechtswezen en de ethiek. Gegroeid onder de invloed van de Maatschappij-rechtspraak nemen de daarover gepubliceerde opstellen en tuchtrechtelijke beslissingen der verschillende rechtscolleges en vooral die van de Raad van Beroep, een plaats in, die enig voor de tandheelkundige vakliteratuur kan worden genoemd. De naam van Sanders is hieraan in de voornaamste plaats verbonden.

Blijft als laatste, zij het bescheiden rubriek, die met de betrekking tot de geschiedenis van ons beroep. Zij werd in 1899 geopend met de reeds genoemde verhandeling van Van Hasselt over de betekenis van John Tomes voor de tandheelkunde; decennia later heeft G. H. Bisseling gedurende 5 jaren het monopolie van schrijver over historische onderwerpen, terwijl tijdens de veertiger jaren H. J. Oidtmann zich sterk aangetrokken heeft gevoeld tot de figuur van Petrus Camper.

Ik ben mij bij deze ietwat gedetailleerde inventarisatie bewust de volledigheid niet te hebben bereikt, noch ten aanzien van de inhoud, noch met betrekking tot alle auteurs, die verdienstelijke bijdragen hebben geleverd. Ik heb mij moeten beperken om niet al te wijldlopgig te worden en om Uw aandacht niet over te belasten. Ik meen het aan de schrijvers, die het Tijdschrift een halve eeuw hebben gevuld, verplicht te zijn hun werk bij deze gelegenheid in Uw herinnering terug te roepen. Daarnaast heb ik het voorrecht gehad de grote meerderheid der leden van de oude garde, die in de loop der jaren zijn heengegaan, persoonlijk te hebben gekend. Bij het bladeren in hun geschriften komt hun beeld mij duidelijk voor de geest, niet het minst omdat ik ook uit anderen hoofde bekend ben met wat zij voor de Nederlandse tandheelkunde zijn geweest. Want niet alles wat zij aan verdienstelijks of belangrijks in hun credit hebben, is in de jaargangen van het Tijdschrift vastgelegd. Het schrijven stelt nu eenmaal zekere eisen aan initiatief en energie, die een tandarts niet altijd kan vervullen, zelfs waar zulks de auteurs tot meerdere waardering en de lezers tot lering zou

hebben gestrekt. Aldus is het Tijdschrift wel een zuivere afspiegeling van de ver-richtingen der schrijvers, maar op verkleinde schaal. Ook heb ik niet aan alle genres van onderwerpen aandacht besteed, mijn terugblik kan alleen het belangrijkste treffen. Zo moet ook gezwegen worden over de vele publicaties van en over de Mij, de als z.g. feuilletons opgenomen bijdragen en zoveel meer. Voor de actualiteit van de tijdschriftnummers, een niet te verwaarlozen factor, hebben zij onmiskenbaar hun waarde gehad.

Na de copie komt de technische en de financiële realisatie in de vorm van de uitgave. Ook dit is een onontkoombare factor in het bestaan van een Tijdschrift, want het drukken kost geld en niet zo heel weinig. In de notulen van het oude Gezelschap is vasgelegd hoezeer de commerciële exploitatie een zorgenkind is geweest, dat herhaaldelijk van de toenmalige leden belangrijke financiële offers vergde. Dat zij hiertoe, naast de ideële toewijding, bereid waren, strekt hun bijzonder tot eer.

Toen in 1918 het Tijdschrift overging naar de drie verenigingen was de Firma Tholen bereid de uitgave voor haar rekening te nemen en bleek het mogelijk, dat de redactie nog een toelage ontving. Hiermede was deze van de financiële zorgen ontheven tot op de huidige dag.

Ook ten aanzien van de typografische uitvoering heeft de Redactie van de uitgeefster een vrijheid ondervonden, die waard is afzonderlijk te worden gememoreerd. Een woord van hulde voor deze nimmer verstoorde aangename samenwerking gedurende bijkans 30 jaren mag de uitgeefster zeker niet worden onthouden.

Ook de drukker, de N.V. v/h L. E. Bosch en Zoon, komt een extra woord van lof toe voor de goede zorgen in al die jaren aan de typografische uitvoering besteed. Zouden wij willen klagen, dan is het alleen over het gebrek aan snelheid, dat mede de chronische vertraging in de verschijning welhaast tot een gevestigde toestand heeft gemaakt. De grijze haren die Margadant rijk is, zijn aan de voortdurende tijdnood te danken.

Ten slotte sta ik hier als lid van de redactie en zo zij het mij vergund ook hieraan een enkel woord te wijden.

In het 50-jarig bestaan van het Tijdschrift zijn enige mijlpalen geslagen bij diverse herdenkingen. Zelfs het ongebruikelijke koperen jubileum heeft daarbij niet ontbroken. Dit betrof niet zozeer ons orgaan zelf als wel de 12½-jarige redactie onder leiding van Nord, die van dit feit in een van zijn talrijke hoofdartikelen melding maakte uit louter vreugde over de nimmer verstoorde redactionele harmonie. Sindsdien is een tweede messing-periode over de redactorale eendracht heengegaan, al heeft hij deze kwart-eeuw van samenwerking niet geheel voltooid. Maar de onverwoestbare goede verstandhouding onder zijn leiding gegroeid en bevestigd, is gebleven.

Ook de verhouding tot het Dagelijks en het Algemeen Bestuur van het „Tijdschrift voor Tandheelkunde” heeft in die dertig jaren nimmer iets te wensen overgelaten. De jaarvergaderingen kenmerkten zich steeds door een vriendschappelijke sfeer waarin het aangenaam was te verkeren. Ook dit moge hier met erkentelijkheid worden vastgesteld.

Evenzeer over de goede gezindheid der drie organisaties zelf heeft, zoals U uit mijn aanhef wel duidelijk zal zijn geworden, het Tijdschrift nimmer te klagen gehad. De waarde welke de besturen aan ons nationale vakorgaan toekennen is op treffende wijze gesymboliseerd door het vorstelijke gebaar van de Ver. van Nederlandse Tandartsen om de redactie een bedrag van f 2000.— ter beschikking te stellen. Deze royale gave is bedoeld als bijdrage in de kosten van een nieuwe index van het Tijdschrift over de afgelopen vijftig jaar, welke de redactie zich heeft gedacht als de kroon op een halve eeuw Tijdschriftbestaan, welke eigenlijk niet mag ontbreken. Het behoeft wel geen betoog hoezeer het Tijdschrift-bestuur gevoelig is voor dit bijzondere blijk van waardering en de redactie meent tolk te zijn van allen die het Tijdschrift een goed hart toedragen, wanneer zij te dezer plaatse haar grote erkentelijkheid tot uiting brengt.

Dat het een zowel als het ander in de toekomst moge voortduren tot heil en de bloei van het Tijdschrift, is mijn innigste wens.

HERDENKINGSREDE BIJ HET 50-JARIG BESTAAN VAN HET TIJDSCHRIFT

door J. J. Backer Dirks.

Het heeft de schijn van een uiting van verregaande smakeloosheid, als de voorzitter van de Vereniging „Tijdschrift voor Tandheelkunde” bij het gouden jubileum van dit Tijdschrift het woord neemt, om een enkel woord van hulde uit te spreken aan het adres van de jubilaris. Maar zoals ik reeds aanving, dit alles is slechts schijn!

In de jaren, dat ik als lid van het Algemeen Bestuur van het Tijdschrift de vergaderingen bezocht, heb ik ervaren, dat zelfs de indrukwekkende figuur van de oude Schutte wel een Nestor's positie bekleedde, maar dat hij ten aanzien van zijn wijsheid, niet de inhoud van het Tijdschrift onder zijn pachters mocht tellen. De zeer korte tijd, dat ik zijn plaats vervul, heeft mij nog méér overtuigd van de autonomie der Redactie en ook het Reglement heeft mij geleerd, dat niet in iedere vereniging een voorzitter zich de illusie mag maken, op de zetel van een dictator plaats te nemen.

Naast een weliswaar gewichtig, maar verder weinig zeggend artikel, dat luidt: „Het Algemeen Bestuur vertegenwoordigt de Vereeniging in en buiten rechten”, put ik uit het Huishoudelijk Reglement als Voorzitter alleen het niet overdreven recht, om de vergaderingen te mogen leiden en om een verificatie-commissie te benoemen.

Ook de macht, die de leden der Vereeniging T. v. T. kunnen doen gelden, is zeer beperkt. Deze leden zijn naar ouderdom gerangschikt. Het Nederlandsch Tandheelkundig Genootschap; De Vereeniging van Nederlandsche Tandartsen en de Nederlandsche Maatschappij tot Bevordering der Tandheelkunde. Hun rechten zijn uitgedrukt in Art. 20 van de Statuten:

„Elk der vereenigingen-leden heeft tot het plaatsen van mededeelingen en verslagen de beschikking over een eigen rubriek in het Tijdschrift, onder eigen verantwoordelijkheid voor den inhoud. Slechts indien de Redactie meent, dat het opnemen van voor deze rubrieken aangeboden copie, de belangen van het Tijdschrift zou schaden, kan zij weigeren. De betrokken vereeniging heeft in dezen beroep op het Algemeen Bestuur”.

Hiermede zijn de geenszins democratische verhoudingen die er in de kring van het T.v.T. bestaan, voldoende gekenschetst.

Ik hoop niet, dat U uit deze voorafgaande woorden zult opmaken, dat U hier een makkende voorzitter aantreft, die op een paleis-revolutie zint! Integendeel, de toestanden, die er bij het jubilerende T.v.T. bestaan, zijn historisch gegroeid en door de journalistieke bril bekeken, volkomen verantwoord.

Iedere courant heeft een directie en een staf van journalisten. De eerste zorgt voor de exploitatie, de tweede voor de inhoud, maar hoewel de directie dus het financiële risico draagt, respecteert de goed geleide courant de autonomie van de redactie ten volle. De journalist heeft althans hier te lande bij de grote pers een vrij onafhankelijke positie.

Zo is het en zo behoort het ook bij het T.v.T., evenals zulks bestaat bij de oudere zuster, het Tijdschrift voor Geneeskunde.

Toen de Nederlandsche Tandmeesters Vereeniging op 26 Februari 1894 het besluit had genomen tot oprichting van een T.v.T., om tot Orgaan der Vereeniging te dienen, werd dit weliswaar uitgegeven door en namens deze Ned. Tandmeesters Vereeniging, maar beide voerden een zelfstandig bestaan. Het Reglement bepaalde, dat de „Verantwoordelijke Commissie” bestaande uit 5 leden uit en door de N.T.V. benoemd, verantwoordelijk zou zijn voor de samenstelling en de uitgifte van het Tijdschrift en zorg zou dragen, dat het Tijdschrift een waardig orgaan zou zijn der Nederlandsche Tandheelkunde. Bij dit besluit is al in kiem aanwezig, wat in latere jaren zich sterker zou openbaren, dat het T.v.T. zich zou ontwikkelen als de plaats om de tandheelkundige aangelegenheden te brengen voor het forum der professie, maar tevens als het centrale punt, waarvan uit aan deze professie leiding zou worden gegeven.

Deze ontwikkelingsgang heeft zich langzaam maar geleidelijk voltrokken. Er waren ook meerdere redenen aanwezig voor een vertraagd tempo.

De „Verantwoordelijke Commissie” der Nederlandsche Tandmeesters Vereeniging

had zich een beperkte opgave gesteld, reeds neergelegd op de eerste pagina van het eerste nummer, waar wij lezen:

„Wat nu het doel betreft, waartoe dit Tijdschrift is opgericht, zoo is dit in de eerste plaats om tot Orgaan der Vereeniging te dienen en daarin alles, wat op hare bijeenkomsten wordt behandeld, op te nemen; verder aan ieder, dus ook aan niet-leden, gelegenheid tot publicatie van oorspronkelijke of andere stukken aan te bieden.”

Het oude „Gezelschap van Tandheelkundigen”, dat van 1904 t.e.m. 1916 het Tijdschrift uitgaf, was met zijn ongeveer 15-hoofdige Redactie eerder in staat te leven onder de leuze „zo veel hoofden zo veel zinnen”, dan een eenheid te personifiëren. Dr. M. J. F. Schutte durfde in 1907 nog slechts te dromen van een „Vakblad der Nederlandsche Tandartsen” en zeker niet van een orgaan, dat voor de professie als gids zou dienen in al haar gedragingen. Het zou ook onbegonnen werk zijn geweest! De collegae leefden naast elkaar, naar mate zij promotor waren van het Nederlandsch Tandheelkundig Genootschap, de Nederlandsche Tandmeesters Vereeniging of de sinds 1904 opgerichte Vereeniging van Nederlandsche Tandartsen.

Nalezing van het verslag der vergadering van de N.T.V., gehouden op 13 Juni 1909 geeft ons een goede kijk op de onderlinge concurrentie dezer verenigingen. De opheffing van de Tandmeestersvereniging bracht verbetering, maar van méér dan negatieve strekking was de oprichting van de Nederlandsche Maatschappij tot Bevordering der Tandheelkunde in 1914. Sindsdien is de belangstelling voor de sociale vraagstukken in de kring der tandartsen sterk toegenomen en openbaarde zich de behoefte, maar groeide tevens de noodzaak om leiding te geven.

Uit deze verschijnselen is te verklaren, dat kort na de oprichting der Maatschappij — reeds in 1917 — een grote verandering optrad in de redactie van het T.v.T.

In het jaar 1917 werd B. R. Bakker benoemd tot Hoofdredacteur. In het eerste artikel, dat uit de pen van de nieuwe functionaris vloeide onder de titel van: „Ter Inleiding”, citeerde hij de mening van een vakman-journalist, daarbij gispende de hydra-hoofdige redacties uit de voorafgaande periodes, terwijl er alleen goed redactioneel werk te verwachten zou zijn „van een welwillend redactioneel despoot, niet van een redactie-triumviraat; om van een redactioneelse Senaat niet eens te spreken”.

B. R. Bakker aanvaardde de taak, om een meer gecentraliseerde leiding aan het Tijdschrift te geven, terwijl er een collegiaal triumviraat werd ingesteld, om tegen een te groot despotisme te waken.

De periode 1917—1921 bewijst de vruchtbaarheid van zijn pen. Zijn wetenschappelijke publicaties, steeds een welkome bijdrage, ook reeds voor de oudere jaargangen, verschijnen nog frequenter en stimuleren ook anderen tot deze arbeid. De inhoud van het Tijdschrift wordt tevens verrijkt door zijn „kronieken”.

In 1921 treedt een andere phase voor het Tijdschrift in. Sterk gecentraliseerde, éénhoofdige leiding in de persoon van de Hoofdredacteur, kwam te vervallen en maakte plaats voor een zekere arbeidsverdeling. Weliswaar werd er wederom een Hoofdredacteur benoemd, Ch. F. L. Nord, maar 3 Redacteuren stonden hem ter zijde: G. D. Margadant als Beherend Redacteur, P. H. Buisman als leider van de rubriek „Uit de literatuur” en Louis Frank, belast met de medische afdeling. Deze nieuwe figuur is gebleken een goede keuze te zijn. Want ondanks het feit, dat het nieuwe beheer schijnbaar een meer democratische samenstelling vertoonde, zou het spoedig blijken, dat eerst sinds 1921 van de Redactie van het T.v.T. „leiding” is uitgegaan op een wijze, die nodig was en die tevens gewaardeerd werd, juist om het onafhankelijke standpunt, dat zij bij haar leiding innam.

Het is een merkwaardig feit, dat wij heden beleven, om aan het T.v.T. een gouden lauwerkrans te hechten, maar de vertraagde viering van dit feit maakt, dat wij in 1946 ook nog andere — zeker niet minder merkwaardige — jubilea aan deze viering kunnen verbinden.

Want op 1 Januari 1946 hebben de collegae Margadant en Buisman de dag herdacht, dat zij voor een periode van 25 jaren aan het T.v.T. verbonden zijn geweest als redacteuren. Als ik mij thans realiseer, dat de eerste nauwelijks 8 jaren

en de laatste nauwelijks 10 jaren het tandarts-diploma had verworven en dat zij samenwerkten met een hoofdredacteur, die ook nog geen 10 jaren tevoren was afgestudeerd, dan zou het geen verwondering behoeven te baren, indien de spreker van thans slechts met enkele woorden zou moeten gewagen van een mislukte poging van een stelletje overmoedige amateurs, dat het redacteurschap voor het T.v.T. een beetje te simplistisch had bekeken!

Maar gelukkig voor hen en nog gelukkiger voor hun pleegkind behoef ik noch het paard van Don Quichot, noch de ezel van Sancho Panza van stal te halen.

Integendeel, grote dankbaarheid zijn wij verschuldigd aan deze nieuwe Redactie, die in ongewijzigde samenstelling vanaf 1921 tot aan het tijdperk der bezetting, het T.v.T. tot grote bloei heeft gebracht en zijn voortbestaan heeft verzekerd.

In 1911 gewaagde het Tijdschrift nog van tekorten die uit eigen zak door het oude Gezelschap werden bijbetaald en in 1913 waarde het spook der opheffing zelfs rond, maar reeds in 1921 overschreed de inhoud de 1000 pagina's, terwijl 10 jaren later de oplage van een 500-tal tot 950 exemplaren was gestegen.

Maar niet alleen werd het Tijdschrift op voortreffelijke wijze geleid, ook aan de professie zelve werd leiding gegeven.

De journalistieke pen van de hoofdredacteur Nord behandelde de actuele vraagstukken, waarvan het aantal toenam met de groeiende invloed der Nederlandsche Maatschappij tot Bevordering der Tandheelkunde.

Zijn militante persoonlijkheid had geenszins de instelling om slechts de mening der meerderheid te vertolken. Hij gaf bij de bespreking der vraagstukken van zo uiteenlopende aard slechts zijn eigen mening weer en mocht veelal ervaren, dat men zich achter hem schaarde.

Van de maatschappelijke onderwerpen hadden de beroepsethiek, de ziekenfonds-problemen, de schooltandverzorging en vele andere onderdelen der sociale tandheelkunde, zijn belangstelling.

Meesterlijk waren zijn artikelen met betrekking tot de strijd tegen de onbevoegden, waarin hij met ver vooruitziende blik alle misère, die zich later zou afspelen, voorspelde en zijn afkeurende critiek gaf op de ingediende wetsontwerpen, die beoogden deze kwestie in het goede spoor te leiden, maar die in dit opzicht volkomen hebben gefaald.

In de loop der jaren treffen we titels aan als: Het bedenkelijke wetsontwerp; Het schandaal van het Departement van arbeid en de belangen der volksgezondheid; De vloek; De voorloopige finale e.a. artikelen, alle waarschuwend tegen het berokkenen van schade aan de belangen der volksgezondheid, tegen het dreigende onrecht en tegen het te duchten gewoonterrecht. In deze en andere publicaties heeft Nord bewezen, een journalist van formaat te zijn, waaraan de professie veel te danken heeft. Wanneer we daarnaast kennis nemen van de lijst van zijn wetenschappelijke bijdragen in dezelfde periode, dan beseffen we eerst goed welk een verlies het Tijdschrift moest lijden, toen Nord eind 1941 het besluit nam, om als Hoofdredacteur heen te gaan.

Ik hoop niet, geachte aanwezigen, dat ik gevaar loop, door het schilderen van de belangrijkheid van zijn persoon, de invloed der drie andere Redacteuren te verdoezelen!

Want het Tijdschrift is het resultaat van de toewijding der vier Redacteuren, in innige onderlinge samenwerking.

Onder hen troffen we aan de verzorger van de medische rubriek, Louis Frank, wiens medewerking aan het Tijdschrift helaas door de maatregelen van de bezetter moest worden gemist en die tengevolge van deze maatregelen uit ons midden is weggerukt. Zijn naam zal in de kring van het Tijdschrift steeds met eerbied worden genoemd om zijn grote verdiensten voor deze medische rubriek en de vriendschappelijke samenwerking met zijn mederedacteuren.

Eerst thans kom ik tot het noemen van de namen van hen, die sinds 1921 nog steeds deel uitmaken van de redactie, n.l. de collegae Margadant en Buisman. Zij staan hier beiden als zilveren jubilaris binnen de gouden krans.

Dat ons Tijdschrift voor Tandheelkunde de laatste 25 jaren een inhoud had vol afwisseling, dat het op tijd persklaar was en dat het leesbaar was ten aanzien van taal en stijl, dat alles was het werk van de Beherend Redacteur, G. D. Margadant.

Om in de journalistieke vaktermen te blijven: hij verzorgde de geestelijke opmaak.

Wij treffen hem in die tijd niet zozeer aan als publicist, ik vermijd hierbij zelfs om te zeggen: „helaas”, want het zou niet anders kunnen gaan dan ten nadele van de belangrijke taak, waarvoor hij geplaatst was. Hebt U zich wel eens gerealiseerd, wát de verzorging van zo'n Tijdschrift betekent, vooral als men te maken heeft met collegae, die traag of in het geheel niet antwoorden? Dit werk vol teleurstellingen en ergernissen, is gedurende een kwart-eeuw aan Margadant toevertrouwd geweest.

Daarnaast treffen we van hem verslagen aan van belangrijke internationale congressen en heeft hij, — wars van alle huldiging als het hem zelf betreft — vele collegae in het zonnetje gezet, naar aanleiding van beroeps-jubilea.

Bovendien verzorgde hij de interne aangelegenheden, zoals de notulen en ook 25 jaren achtereen de jaarverslagen der Vereniging en voerde het financieel beheer.

Beste Margadant,

Voor al dit werk, waar nooit een einde aan komt, en voor de vele problemen die jij te verwerken had, maar ook met succes tot een oplossing hebt weten te brengen, wenst het Bestuur van de Vereniging „Tijdschrift voor Tandheelkunde” je op deze dag te danken en je persoon te huldigen.

Thans richt ik mij tot de tweede zilveren jubilaris, P. H. Buisman. Ik heb hem met de andere redacteuren reeds betrokken in de kinderkamer der vroeg-rijpe tandheelkundige jeugd.

Ook hij bleek een soort wonderkind te zijn. In 1910 afgestudeerd, verschijnen er sinds 1912 regelmatig belangrijke publicaties van zijn hand; ten dele op wetenschappelijk terrein, ten dele ook over sociale onderwerpen, die nu eens met P. H. Buisman, dan weer met P. Buisman of slechts met B. zijn ondertekend. Deze reeks is niet onderbroken en speciaal de latere jaren heeft het werk der Nederlandsche Maatschappij tot Bevordering der Tandheelkunde zijn aandacht. Zijn verslagen van de Mij-vergaderingen, die vanaf het jaar 1924 regelmatig voorkomen, kunnen als een voorbeeld gelden, dat zelfs vergadering-verslagen door taal en stijl aangename lectuur kunnen verschaffen. Zowel onder deze verslagen als onder zijn talrijke referaten uit de buitenlandse vakliteratuur, kon de bescheiden letter „B” gerust achterwege blijven. De lezers behoeven hier niet te raden naar de naam van de auteur!

Ook deze jubilaris houdt niet van huldebetoon. Het is hem door schandelijke falsificatie gelukt, zijn 25-jarig tandarts-jubileum geheim te houden. Eerst een jaar daarna werd de opzettelijke foutieve opgave in het Tandheelkundig Jaarboekje ontdekt, maar ontkwam hij toch niet aan een 26-jarig jubileum.

Beste Buisman,

Ik wil je er niet van beschuldigen, dat je een oorlog hebt doen ontketenen om je 25-jarig jubileum aan de redactie te ontlopen, maar heden zal je er niet aan kunnen ontkomen, dat ik ook jou namens de Vereeniging „Tijdschrift voor Tandheelkunde” de oprechte dank betuig namens de professie voor je belangrijke werk in de loop der jaren aan het Tijdschrift bewezen, en je onze hulde te betuigen.

Mij rest nog een blijvend aandenken aan deze dag te doen volgen op de woorden van hulde, welke ik zojuist tot het drietal Nord, Margadant en Buisman heb gesproken.

De Vereeniging „Tijdschrift voor Tandheelkunde” heeft haar keus voor zulk een aandenken bepaald op de tekeningen van de portretschilder Bart Peizel, vervaardigd voor het jubileumnummer en hoopt daarmee U, maar vooral Uw gezinnen, die zo vaak te lijden hebben gehad onder Uw arbeid voor het Tijdschrift, een genoegen te doen.

Maar gij, beide zilveren jubilarissen, zijt nog niet van mij af. Want ik zou een grote fout maken door een tijd te verzwijgen, waarbij gij beiden ten nauwste betrokken zijt geweest.

In 1941 toen Nord het hoofdredacteurschap moest neerleggen, kwaamt gij voor de grootste problemen te staan. De redactie bestond nog slechts uit U beiden,

en het kwam er op aan — ook ter wille van de goede naam der professie — om karakter te tonen tegenover de bezetter. Gij zijt op Uw post gebleven. Gij hebt dit onverzwakt gedaan, daarbij in verzet tredende tegen de Nederlandse Tandartsenkamer en haar opzet, om de leiding der tandheekunde in handen te nemen. Gij hebt in de sombere jaren der bezetting het Tijdschrift voor Tandheekunde als onafhankelijk orgaan geleid en de Tandartsenkamer — terecht niet content met haar pamfletje — heeft bij U geen poot aan de grond gekregen!

Ook voor deze daad, die van karakter getuigt, wil ik U dank betuigen; ook namens de gehele professie!

Ten slotte nog enkele woorden tot de nog niet genoemde redacteuren van het Tijdschrift voor Tandheekunde, Broekman en Elias.

Gij zijt in Februari 1946 in de redactie benoemd en ik kan U dus moeilijk in één adem noemen met de oud-gedienden, die ik mijn lof toezwaaide.

Ik weet echter, dat de samenwerking in de redactie voortreffelijk is en dat ook U beiden slechts één doel voor ogen staat, n.l.: het belang van het Tijdschrift voor Tandheekunde. Moge deze goede samenwerking blijven bestaan, tot heil der wetenschappelijke tandheekunde.

Wanneer ik dan thans deze woorden besluit, dan rest mij nog slechts één wens voor de toekomst.

Het Tijdschrift voor Tandheekunde is in de loop der jaren de plaats geweest, waar de verschillende tandheekundige verenigingen elkaar vonden en in volmaakte harmonie samenwerkten.

Moge het deze grijze jubilaris gegeven zijn, op een volgend jubileum te kunnen verklaren, dat in zijn huis deze oude traditie gehandhaafd is gebleven.

Ik heb gezegd.

Het X-e LUSTRUM VAN „JOHN TOMES“

Op Vrijdag 7 November heeft de Tandheelkundige Studenten Vereniging „John Tomes“ haar met spanning en veel belangstelling uit de kringen der oud-leden tegemoet geziene Xe lustrum in weinig minder dan de traditionele luisterrijke stijl te Utrecht gevierd.

De feestelijkheid werd daags tevoren ingeleid en ingeluid met de gebruikelijke oudejaarsavond-bijeenkomst in de benedenzalen van de Dietsche Taveerne, alwaar zich reeds lang vóór het officiële begin een grote menigte studenten, honorairen en oud-leden verdrong. Het hoogtepunt bij de afwerking van het zakelijke programma werd gevormd door de benoeming van coll. A. L. J. C. van Hasselt tot ere-voorzitter der vereniging in de plaats van wijlen coll. S. Blaauw en van de coll. J. Sanders E. z. en J. Stork tot ere-leden. De nieuwe ere-praeses aanvaardde zijn functie met een op de geboorte van „Tomes“ geïnspireerde toespraak, waarbij hij de hoop uitsprak deze te kunnen vervullen in overeenstemming met de hoge opvattingen van zijn voorgangers. De avond werd tot diep in de nacht besloten zoals hij begonnen was: met muziek en dans, heel veel vrolijkheid en nog meer gerucht, alles in een dikke atmosfeer, waarvan de microtoom zeker in staat was geweest zichtbare coupes te vervaardigen.

Op de morgen van de grote dag trok een lange stoet van reünisten, voor wier ontvangst de gereserveerde wachtkamer van het C.S. amper ruimte bood, met muziek naar de Aula. Helaas moest door een gelijktijdige officiële plechtigheid in de open lucht de oorspronkelijke route worden omgeleid en ingekort, zodat het hijsen van de Lustrumvlag aan de gevel van het geboortehuis van „Tomes“ in de Voorstraat niet kon plaats vinden.

De plechtige bijeenkomst in het geheel gevulde Groot Auditorium werd geopend met een rede van de Praeses van „John Tomes“, de heer A. Hylkema, die in de geschiedenis terugging en de plaats belichtte welke deze studievereniging in het universitaire verband door de jaren had ingenomen. Met voldoening stelde hij vast dat zij deze, trots alle moeilijkheden, ook na de bezetting weder met ere had kunnen innemen temidden van de andere studenten-corporaties, waarmede bij voortdurend aangename relaties waren blijven bestaan en opnieuw werden onderhouden.

In zijn hierna volgende toespraak legde de rector-magnificus Prof. U. G. Bijlsma de nadruk op de waarde van de studievereniging voor de professionele vorming naast die der gezelligheidsverenigingen voor de ontwikkeling van de persoonlijkheid. Zij was onmisbaar voor het aankweken van de corpsgeest, het zich bewust zijn van de verplichtingen bij het uitoefenen van het beroep en in het maatschappelijk verkeer met andere intellectuelen.

De ere-voorzitter Van Hasselt stelde de hoge opvattingen van Sir John Tomes, de peetvader, in het licht, die in zijn tijd reeds strijd voerde voor een betere waardering van de tandheelkunde, gelijk toentertijd Dr. Dentz in ons land; een geesthouding, die ook „John Tomes“, als studievereniging, had geïnspireerd.

Mevr. J. G. Schuiringa, als wnd. lector-directrice, wees er in haar rede op dat wetenschappelijke en praktische vorming niet het alleen-beslissende is voor de opleiding van de aanstaande tandarts; maatschappelijke oriëntering en persoonlijkheidsontwikkeling stelden evenzeer eischen. Voor het eerste was een taak weggelegd voor de studievereniging — naast de gezelligheidsorganisaties — een taak, die door „John Tomes“ voor de tandheelkundige studenten op lofwaardige wijze was en werd vervuld.

De laatste spreker, J. J. Backer Dirks, als voorzitter van de Reünie-commissie bepleitte de noodzakelijkheid van het lidmaatschap van een der gezelligheidsverenigingen, al was het alleen maar om te voorkomen dat in onze gespecialiseerde samenleving de vertegenwoordigers der verschillende studierichtingen elkanders taal niet meer zouden verstaan. Daarnaast legde hij de nadruk op de sterk gewijzigde economische omstandigheden, die niet alleen het type van de eeuwige student hadden doen verdwijnen, doch ook het materiële bestaan van de studiosi zwaar belastte. Een groot deel van hen leefde beneden het minimum. Om aan de financiële nood enigermate tegemoet te komen en „Tomes“ in staat te stellen haar taak als studievereniging ook

in dit verband te kunnen vervullen, zegde hij het bestuur een financiële bijdrage toe om de bibliotheek met de nodige studieboeken te kunnen completeren.

Onder de klanken van het carillon van de Domtoren, waarop de stadsbeiaardier, de heer J. Wagenaar naast de geijkte studentenliederen het oude en het nieuwe Tomes-lied ten gehore bracht, begaven de aanwezigen zich na deze plechtigheid stadswaarts voor de lunch; de honorairen naar „Pays-Bas”, de reünisten en de leden naar „Noord Brabant” onder de hoede der Lustrum-commissie. De eerste werd gepresideerd door de ere-voorzitter Van Hasselt, die zich op de van hem bekende wijze met zwier en elegance van zijn taak kweet.

's Middags hield het bestuur van „John Tomes” receptie in „Esplanade”; de overgrote belangstelling hierbij noopte de bezoekers geduld te oefenen alvorens in de gelegenheid te worden gesteld hun opwachting te maken.

Het feestelijk hoogtepunt werd gevormd door de opvoering voor een uitverkocht huis van de cabaret-revue „Golden Pellets” in de Stadsschouwburg. De geheel gevulde zaal bood door de vele fraaie damestoiletten, afgewisseld met het zwart en wit van avondkleding, een gesoigneerde aanblik. Onder de tonen van passende muziek werden de voorste plaatsen van het balkon ingenomen door de Commissaris der Koningin, de Rector-Magnificus, de Garnizoenscommandant, de Tandheelkundig Inspecteur der Volksgezondheid en vertegenwoordigers van studentencorporaties.

Gelijk de titel deed vermoeden was de cabaret-revue, ontsproten aan het brein van een der studenten, opgebouwd uit een groot aantal scènes, naar opzet en inhoud ontleend aan de tandheelkundige studie in het algemeen en de practica in het bijzonder, voorts vond zij stof in de praktijk met haar bevoegde, onbekwame en onbekwame belagers. In oorspronkelijke, rake en veelal zeer geestige vorm werden de humoristische, deels komische situaties in woord, zang en typerende voordracht over het voetlicht gebracht. Voor de teksten had Chiel de Boer grotendeels gezorgd, waarbij zijn tandheelkundige antecedenten hem kennelijk goede diensten hebben bewezen. Ook trad hij later op de avond zelf eenmaal op. De muzikale inkleding was van Moestafa, de choreographische illustratie door Bob Nyhuis geënceneerd. Een kostelijke praktijkscène met allerlei goocheltrucs (o.a. extirpatie van een 4 meter lange pulpa) ontbrak evenmin; kortom het was een non-stop revue van grote originaliteit, waarbij verschillende spelers blijk gaven hun rol of „nummer” naar de regelen der cabaretkunst te beheersen. Genoemd worden slechts de conférencière, de conferencier, de kostbaas, het slachtoffer van de tandarts, Mina de werkster, de tandarts, de kapper Japie Hollander, juffrouw Zitman, om ter wille van de omvang van dit verslag maar niet nóg meer rollen te vermelden. De geestigheden, grappen, typerende voordracht en komische situaties misten hun uitwerking op de zaal niet en uitbarstingen van vrolijkheid en applaus waren het prompte antwoord.

Het slottafereel bracht alle uitvoerenden tezamen op het toneel, alwaar de praeses van de Lustrum-commissie een reeks toespraken en veel bloemstukken in ontvangst had te nemen, o.a. van de Reünie-commissie, de ere-voorzitter, van studenten-corporaties en van de gezamenlijke tandartsenorganisaties. Nadat het gordijn voor goed toneel en zaal had gescheiden, begaven de honderden aanwezigen zich tegen middernacht naar de localiteiten van „Tivoli” om in een laatste luchtig samenzijn zich over te kunnen geven aan de muzikale verlokkingen van een voortreffelijk dansorkest.

Al met al was deze Xe Lustrumviering, niet minder dan haar voorgangster van tien jaar geleden, een fleurig en alleszins geslaagd festijn, waarop Bestuur, Lustrum-commissie en allen, die aan de uitvoering en voorbereiding hebben meegewerkt, nog vaak en lang met glanzende voldoening zullen terugzien. En de reünisten zullen dit heel begrijpelijk vinden.

B.